

Електоральні партії: ідеологічне позиціонування парламентських партій в Україні

Сліпецька Ю. М., Львівський національний університет імені Івана Франка

В статті визначено основні теоретико-методологічні підходи до аналізу поняття «електоральна партія», досліджено, яким чином еволюціонував цей політичний інститут та які підвиди можна виділити. З'ясовано, що електоральна політична партія – сучасний тип політичної партії, що характеризується розмиванням меж соціальної бази, професіоналізацією та персоналізацією політики, деідеологізацією партійної програми, а також визнанням провідної ролі електоральної функції. До основних підтипів електоральних партій належать: електорально-професійні партії, картельні партії, стратархії, сучасні кадрові партії, програмні партії, партії бізнес-фірми, «big tent».

Проаналізовано ідеологічну складову парламентських партій в Україні за результатами останніх виборів 2014 року. Методом контент-аналізу програм партій Блоку Петра Порошенка, Народного Фронту, Самопомочі, Блоку Юлії Тимошенко, Радикальної партії та Опозиційного блоку та використовуючи формулу Хі Мін Кіма та Річарда Фордінга, визначено ідеологічне позиціонування кожної з них. З'ясовано, що парламентські партії в Україні мають слабку ідеологічну артикуляцію, переважна більшість парламентських партій тяжіє до центрризму.

За рядом формальних ознак визначено, що сучасні парламентські партії в Україні є електоральними за своєю суттю – з розмитими ідеологічними позиціями, основною метою яких є охоплення якомога ширшого електорату та здобуття максимального представництва у парламенті. Визначено, що українські політичні партії є «партіями для усіх» із розмитою соціальною базою та деідеологізацією. При аналізі програм українських парламентських партій було виявлено загальну для усіх партій, а саме – зловживання популізмом і намагання зайняти центристську позицію.

Ключові слова: *електоральна партія, ідеологія, програма, артикуляція інтересів, партія виборців, «catch-all-party», «big tent»*

Electoral parties: the ideological positioning of parliamentary parties in Ukraine

Slipetska J. M., Ivan Franko National University of Lviv

The article defines the main theoretical and methodological approaches to the analysis of the concept of «electoral party», investigates how this political institution evolved and which subspecies can be distinguished. Revealed that the electoral political party is a modern type of political party, characterized by erosion of the boundaries of the social base, professionalization and personalization of politics, de-ideologization of the party program, and recognition of the leading role of the electoral function. The main sub-types of electoral parties include: electoral-professional parties, cartel parties, strataghia, modern personnel parties, program parties, business-party parties, and «big tents».

The ideological component of parliamentary parties in Ukraine according to the results of the last elections in 2014 has been analyzed. The methodology of content analysis of party programs by the Bloc of Petro Poroshenko, the Narodnyj Front, Samopomisch, the Bloc of Yulia Tymoshenko, the Radical Party and the Opposition Bloc, using the formula of Chi Min Kim and Richard Fording, determined the ideological positioning each of them. Revealed that parliamentary parties in Ukraine have weak ideological articulation, the vast majority of parliamentary parties tend to centralism.

According to a number of formal signs, determined that modern parliamentary parties in Ukraine are electoral in their essence - with blurred ideological positions, the main purpose of which is to reach the widest possible electorate and gain maximum representation in parliament. Determined that Ukrainian political parties are «parties for all» with a blurred social base and de-ideologization. Analyzing the programs of Ukrainian parliamentary parties, was found common to all parties, namely, the abuse of populism and attempts to take a centrist stand.

Keywords: *electoral party, ideology, program, articulation of interests, party of voters, catch-all-party, big tent*

Электоральные партии: идеологическое позиционирование парламентских партий в Украине

Слипецкая Ю. М., Львовский национальный университет имени Ивана Франко

В статье определены основные теоретико-методологические подходы к анализу понятия «электоральная партия», исследовано, каким образом эволюционировал этот политический институт и какие подвиды можно выделить. Выяснено, что электоральная политическая партия – современный тип политической партии, что характеризуется размыванием границ социальной базы, профессионализацией и персонализацией политики, деидеологизацией партийной программы, а также признанием ведущей роли электоральной функции. К основным подтипам электоральных партий относятся: электорально-профессиональные партии, картельные партии, стратархии, современные кадровые партии, программные партии, партии бизнес-фирмы, «big tent».

Проанализировано идеологическую составляющую парламентских партий в Украине по результатам последних выборов 2014 года. Методом контент-анализа программ партий Блока Петра Порошенко, Народного Фронта, Самопомощи, Блока Юлии Тимошенко, Радикальной партии и оппозиционного блока и используя формулу Хи Мин Кима и Ричарда Фординга, определено идеологическое позиционирование каждой из них. Выяснено, что парламентские партии в Украине имеют слабую идеологическую артикуляцию, подавляющее большинство парламентских партий тяготеет к центризму.

По ряду формальных признаков определено, что современные парламентские партии в Украине являются электоральными по сути – с размытыми идеологическими границами, основной целью которых является охват широкого электората и получения максимального представительства в парламенте. Определено, что украинские политические партии являются «партиями для всех» с размытой социальной базой и деидеологизацией. При анализе программ украинских парламентских партий было обнаружено общую для всех партий тенденцию, а именно – злоупотребление популизмом и попытки занять центристскую позицию.

Ключевые слова: электоральная партия, идеология, программа, артикуляция интересов, партия избирателей, «catch-all-party», «big tent»

Постановка проблеми.

Попри тисячолітню еволюцію політичних партій, зміну парадигм та тенденцій розвитку, незмінним залишається ключова їх функція – здобуття, утримання та реалізація політичної влади. На жаль, за цим призначенням втрачається інша (домінуюча в усталених демократіях) функція – представництво інтересів різних соціальних груп, а відтак ідеологічне наповнення програм партій. У гонитві за голосами електорату, більшість сучасних масових політичних партій, і українських зокрема, перетворилися на «catch all party», своєрідний ідеологічний мікс, який за законами політичного ринку, пропонує виборцям-покупцям той товар-програму, яка користується найбільшим попитом.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема тиці електоральних партій присвячено чимало наукових праць та розробок. Чи не найгрунтовніші дослідження в площині партології є праці «українського Дюверже» Юрія Шведа. Серед зарубіжних науковців слід відзначити Дж. Сарторі, Ж. Шарло, О. Кірчхеймера, А. Панеб'янка, Р. Кулі, С. Ельдерсвельда, Р. Катца і П. Майєра, С. Волінця.

Методологічною основою роботи слід вважати методіку Українського незалежного центру політичних досліджень, які модифікували підхід Мішель Лавера та Яна Баджа, в рамках міжнародного проекту дослідження виборчих програм партій Manifesto Research Group (MRG), а також підхід американських дослідників Хі Мін Кіма та Річарда Фордінга.

Мета дослідження. Науковий інтерес до електоральних партій зумовлений, зокрема, тим, що класичні ідеологічні партії, якими до прикладу були Народний Рух України чи заборонена Комуністична партія України, зійшли з політичної арени. Аналіз програм діючих парламентських партій в Україні наштовхує нас на гіпотезу, що вони за своєю суттю є електоральними. Відтак мета нашого дослідження – з'ясувати ідеологічний спектр парламентських партій в Україні, а також визначити чи є вони електоральними за своєю суттю.

Виклад основного матеріалу. Електоральний підхід до розуміння політичної партії розпочинає розробку теоретичної моделі окремого типу політичної партії – електоральної або партії виборців, що порушив традиційну дихотомічну

класифікацію політичних партій Моріса Дюверже на кадрові та масові.

Сам термін «електоральна партія» запропонований Ж. Шарло в 1971 році. Вчений наголошував, що серед політичних партій існують ті, які не мають чіткого ідеологічного позиціонування, а також використовують методи максимального залучення населення до політичної активності [16].

Дж. Сарторі розглядає електоральні політичні партії не як підтип масових партій, а як самостійний історично-сформований тип. До характерних ознак партій виборців вчений відносить: програму політичної партії, що побудована на загальнонаціональних інтересах і містить плюралізм ідей; роботу партії, яка зосереджена у підготовці та участі у виборах на основі територіального принципу; відсутність жорсткої дисципліни серед її членів; основна мета партії – здобути максимальну кількість мандатів [16].

У межах дослідження електоральних політичних партій ключовою до сьогодні залишається теорія «всеохоплюючих» партій (catch-all party) Отто Кірчхеймера. Вчений зазначав, що відбувається поступовий процес «електоралізації» політичних партій, спричинений трансформацією масових партій в електоральні. Процес «електоралізації» політичних партій зумовлений двома основними факторами: ідеологічним та організаційним. Суть першого пов'язана зі зменшенням ролі ідентифікації політичної партії з певною групою, що в свою чергу спричинило орієнтацію політичних партій на широке коло населення, а значить і задоволення вже не групових інтересів, а загальних. Хоча ідеологічний чинник був початковим, але більшу роль все ж відіграв організаційний фактор. Останній фактор пов'язаний зі зменшенням значимості членства і посиленням ролі політичних лідерів [8].

Серед підтипів електоральних партій можна виокремити наступні:

- «Електорально-професійні» (А. Панеб'яко). Партії, що з'явилися внаслідок переходу до системи задоволення потреб та інтересів максимальної кількості громадян. Такі партії орієнтовані на всіх виборців та намагаються вирішити актуальні та нагальні проблеми, вирішальну роль у цьому випадку відіграють професійні політики, а не члени партії, що дистанційовані від неї [5].

- «Картельні партії» (Р. Катц і П. Майєр). Основна роль при формуванні політичних партій в «нових демократіях» належить орієнтації їх на фінансування з державного бюджету [6].

- Стратархія (С. Ельдерсвелд). Будова такої політичної партії складається зі «страт» лідерів та комітетів, які діють на державному, регіональному та локальному рівнях, можуть діяти всупереч національному рівню партії, щоб здобути голоси виборців [6].

- “Сучасні кадрові партії” (Р. Кулі) [3]. Трансформовані кадрові партії відповідно до сучасних реалій, які все більше переймають ознак масових партій, щоб здобути максимальну підтримку виборців.

- “Програмні” партії (С. Волінець). Електоральна політична партія, яка має типові програмні положення з іншими партіями для того, щоб забрати голоси виборців в інших партій [6].

- “Партії бізнес-фірми” (the business-firm party). Цей тип політичних партій з'явився на фоні професіоналізації поведінки виборців, дозволивши партії діяти як «приватна фірма», що може в короткий термін мобілізувати громадян на виборах. Відрізняється цей тип політичних партій від картельних лише тим, що основна фінансова підтримка та ресурсна база надходить від груп інтересів, а не від держави [8, с. 121-121].

Також для визначення партій, які намагаються охопити максимальну кількість електорату, використовують поняття «big tent». «Big tent» – це політична партія масового типу, яка відповідає наступним характеристикам: намагається залучити найбільшу кількість людей для отримання максимальної кількості голосів; ідеологічна складова партійної програми дуже розсіяна і нагадує «парасольку»; у свої діяльності партія часто використовує популізм, оскільки переважно виступає за все «хороше» і проти всього «поганого», керуючись не програмними положеннями, а популярними лозунгами та часто йдуть на компроміс. Прикладом такої партії є Ліберальна партія Канади, що використовувала у своїй діяльності гасла «лівого» і «правого» ідеологічного спектру [2].

Поступово спостерігається втрата політичними партіями свого ідеологічного та соціального напрямку діяльності і вони стають партіями «для всіх». В демократичних політичних системах електоральні політичні партії слугують для вираження інтересів максимальної кількості виборців у результаті конкуренції політичної та бізнес еліт. В недемократичних системах за допомогою партій виборців відбувається процес легітимації влади правлячої групи.

Отже, у нашому розумінні електоральна політична партія – сучасний тип політичної

партії, що характеризується розмиванням меж соціальної бази, професіоналізацією та персоналізацією політики, деідеологізацією партійної програми, а також визнанням провідної ролі електоральної функції.

Переходячи безпосередньо до перевірки нашої гіпотези про електоральний характер сучасних парламентських партій в Україні, слід зазначити, що ми використовуємо метод контент-аналізу програм та формулу Хі Мін Кіма та Річарда Фордінга для обчислення відсотка «лівих» і «правих» позицій партійних програм [7].

$$IDParty = (IDLeft - IDRight) / (IDLeft + IDRight)$$

IDParty – ідеологічна орієнтація програми;

IDLeft – кількість речень, що містять «ліві» твердження;

IDRight – кількість речень, що містять «праві» твердження.

$$IDParty = (IDLib - IDCons) / (IDLib + IDCons)$$

IDParty – ідеологічна орієнтація програми;

IDLib – відсоток «ліберальних» тверджень у програмі;

IDCons – відсоток «консервативних» тверджень у програмі.

Ідеологічна приналежність партійної програми електоральної партії буде визначена за допомогою відношення різниці між відсотком протилежних за ідеологічними орієнтаціями тверджень та загальною сумою ідеологічних орієнтацій у програмі в рамках пануючої системи ідейно-ціннісних орієнтацій. Результати розташовуються на шкалі від -1 до 1.

Ідеологічні засади українських політичних партій формально зазначені у програмі партії, а також можуть бути виражені через її ідеологічне самовизначення. У цьому досліджен-

ні проаналізовано ідеологічне позиціонування та артикуляцію українських парламентських партій, що подолали 5% бар'єр на виборах 2014 року і визначено ідеологічний спектр провідних українських партій на основі аналізу їх програм.

За результатами позачергових парламентських виборів 2014 року у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі 5% бар'єр подолали 6 політичних партій, які в результаті потрапили до новообраного складу Верховної ради України VIII скликання, а саме: партія «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА», політична партія «Народний фронт», Об'єднання «Самопоміч», політична партія «Опозиційний блок», «Радикальна партія Олега Ляшка», ВО «Батьківщина» [15].

Політична партія «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА» («БПП») – українська партія, яка здійснила ребрендинг у 2014 році з політичної партії «Солідарність», на сьогодні є типовою партією влади. Формальним лідером «БПП» є Юрій Луценко, фактичним – президент України Петро Порошенко. Діяльність політичної партії визначається принципами солідаризму, консерватизму, лібералізму та пан'європеїзму. На сьогодні у складі фракції «БПП» у парламенті перебуває 138 депутатів.

«БПП» сміливо можна вважати новою політичною партією, оскільки вона брала участь лише в одних парламентських виборах 2014 року, але змогла отримати найкращий результат за підсумком отриманих мандатів на багатомандатному національному окрузі та мажоритарних округах. Тому аналіз ідеологічного позиціонування та артикуляції «БПП» буде здійснений вперше на основі передвиборчої програми.

Таблиця 1

**Ідеологічна артикуляція та позиціонування «БПП»
(на основі передвиборчої програми 2014 року)**

	Лівий	Правий	Ліберальний	Консервативний
Ідеологічна артикуляція	0,23	0,42	0,41	0,39
Ідеологічне позиціонування		0,29	0,02	

Здійснений контент-аналіз передвиборчої програми «БПП» і визначення її ідеологічного позиціонування та артикуляції дає змогу нам зробити наступні висновки: партія «БПП» позбавлена ідеологічних доміант, оскільки в програмі майже однаково представлені твердження, що стосуються консерватизму та лібералізму; передвиборча програма є слабо артикульованою, значно підвищився «правий» вектор, внаслідок положень, що стосуються незалежності індивідуума від держави, рівноцінності індивідуальних і колективних інтересів, непорушності індивідуальних прав і свобод і необхідності всебічного розвитку громадянського суспільства [9].

«Народний фронт» — політична партія, яка була створена на основі колишньої партії «Фронт змін» та колишніми членами ВО «Батьківщина» у 2014 році. За результатами позачер-

гових парламентських виборів 2014 року партія «Народний фронт» на багатомандатному національному окрузі змогла отримати перемогу і на сьогоднішній день є урядовою партією.

Виборча програма «Народного фронту» мала назву «Відновлення країни» [10] і базувалася на шести основних блоках: безпека, політичний розвиток, економічний розвиток, розвиток енергетики, соціальний захист і гуманітарний розвиток, відбудова та розвиток регіонів. Контент-аналіз програми свідчить про велику кількість консервативних тверджень, а також ліберальних реформ. Такі положення дуже схожі з ідеологічним самовизначенням колишньої політичної партії «Фронт змін», а саме через її самовизначення як провідника консерватизму в українській політиці. Програмні документи «Народного фронту» характеризуються слабкою ідеологічною артикуляцією.

Таблиця 2

**Ідеологічна артикуляція та позиціонування «Народного Фронту»
(на основі передвиборчої програми 2014 року)**

	Лівий	Правий	Ліберальний	Консервативний
Ідеологічна артикуляція	0,31	0,37	0,33	0,45
Ідеологічне позиціонування		0,09		0,12

Ідеологічне позиціонування партії «Народний фронт» можна визначити як слабо позиціонований правоконсерватизм. Домінуючою складовою виборчої програми «Відновлення країни» виступає слабо артикульований консерватизм. Загалом партія «Народний Фронт» намагалася вдало зіставити позиції консерватизму та лібералізму, щоб мати поміркований «правий» ідеологічний вектор і повернути до себе на виборах патріотично налаштований електорат.

Об'єднання «Самопоміч» — українська політична партія, що була створена 2012 року Андрієм Садовим унаслідок трансформації гро-

мадської організації «Самопоміч» у політичну партію. Сама електоральна партія позиціонує себе як християнсько-демократична, ліберальна та проєвропейська партія.

Контент-аналіз програми «В єдності – сила!» [14] дав змогу виділити яскраві твердження, що належать до християнської демократії, лібералізму та соціал-демократії. Ця партія має досить нетривалу політичну історію, тому говорити про її ідеологічну еволюцію поки що неможливо, проте можна виявити її ідеологічну артикуляцію та позиціонування під час парламентських виборів 2014 року.

Таблиця 3

**Ідеологічна артикуляція та позиціонування Об'єднання «Самопоміч»
(на основі передвиборчої програми 2014 року)**

	Лівий	Правий	Ліберальний	Консервативний
Ідеологічна артикуляція	0,4	0,3	0,46	0,31
Ідеологічне позиціонування	0,13		0,19	

Результати ідеологічного позиціонування політичної партії «Самопоміч» свідчить про дуже слабку ідеологічну артикуляцію передвиборчої програми, яка переважно розвивається в ліберальному напрямі, що пояснюється прагненням політичної партії бути максимально деідеологізованою і асоціювати себе з громадянським суспільством. Програма зберігає домінуючу «ліберальну» орієнтацію, проте значно знижується вага правого вектору, завдяки наявності речень, що мають «ліві» конотації у сферах «свобода і демократія» і «соціальна політика».

«Опозиційний блок» – українська політична партія, що фактично є правонаступницею «Партії регіонів», утворилася у 2014 році внаслідок об'єднання 6 політичних партій. На думку

представника Центру східних досліджень Тадеуша Ольшанські, передвиборча програма партії характеризувалися яскравим соціально-ліберальним напрямом, а також містила позиції євроскептицизму та русофільства [11].

За результатами контент-аналізу передвиборчої програми «Опозиційного блоку» було виявлено, що вона містить твердження, які характерні соціал-демократії, консерватизму, лібералізму та християнській демократії [11]. Тут простежується відмінність від передвиборчих програм «Партії регіонів», оскільки партія «Опозиційний блок» майже не використовує «правий» вектор у своїй програмі. Порівняємо ці дані з результатами визначенні ідеологічної артикуляції та позиціонування.

Таблиця 4

**Ідеологічна артикуляція та позиціонування «Опозиційний блок»
(на основі передвиборчої програми 2014 року)**

	Лівий	Правий	Ліберальний	Консервативний
Ідеологічна артикуляція	0,75	0,08	0,29	0,43
Ідеологічне позиціонування	0,8			0,19

Таким чином, передвиборчу програму політичної партії «Опозиційний блок» можна означити як найбільш артикульовану з незначним домінуванням консерватизму, але з домінуючим «лівим» вектором, що пов'язано з відсутністю сильного гравця «лівої» політичної ідеології на парламентських ви-

борах 2014 року і намаганням «Опозиційного блоку» отримати електорат Комуністичної партії України.

Радикальна партія України – сучасна політична партія, яку очолює Олег Ляшко з 2011 року. Характерними рисами політичної сили є популізм та персоналістський характер. Партія

фокусується на створенні суспільства рівних можливостей, «економіки для простих людей» та захисті прав і свобод людини та громадянина. Одним із перших пунктів обіцянок є десепаратизація та підтримка Східного фронту, соціальний захист військових та їхніх сімей, повернення біженців додому. Одним із маніпулятивних прийомів є метафоричний образ вил, що є засо-

бом боротьби проти корупції (хабарі, нелегальне майно, приватизація підприємств олігархами) та свавілля правлячої верхівки.

Програма «План Ляшка. Перемога України» [12] містить твердження, що характерні ідеологіям радикалізму, популізму та соціал-демократизму. Аналіз передвиборчої програми «Радикальної партії» 2014 року дає нам такі результати.

Таблиця 5

**Ідеологічна артикуляція та позиціонування «Радикальної партії»
(на основі передвиборчої програми 2014 року)**

	Лівий	Правий	Ліберальний	Консервативний
Ідеологічна артикуляція	0,42	0,11	0,39	0,11
Ідеологічне позиціонування	0,58		0,56	

У цілому виборча програма «Радикальної партії Олега Ляшка» характеризується як слабо артикульована через велику кількість відверто популістських тверджень, але в ній простежується домінування «лівого вектору», оскільки в програмі найбільший акцент зроблено на соціальній сфері, також високий рівень мають твердження ліберального спрямування, бо в програмі приділено значну увагу молоді та демократії.

Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – політична партія, що частково була заснована на базі лівоцентристської партій «Громада»,

політичним лідером партії вже 18 років є Юлія Тимошенко. ВО «Батьківщина» можна вважати еталонним прикладом електоральної політичної партії, оскільки вона представлена у Верховній Раді України з 2002 року, має розгалужену систему осередків в регіонах, характеризується слабким ідеологічним позиціонуванням та традиційно орієнтується на лідера. Загалом політична партія спирається на ліво-популістську ідеологію і тяжіє до центрizmu.

Наведемо дані аналізу передвиборчої програми ВО «Батьківщина» 2005 і 2012 року, що були здійснені УНЦПД [7, с. 29-31].

Таблиця 6

**Ідеологічна артикуляція ВО «Батьківщина»
(на основі передвиборчих програм 2005 та 2012 років)**

	Рік	Лівий	Правий	Ліберальний	Консервативний
Ідеологічна артикуляція	2005	0,05	0,03	0,05	0,06
	2012	0,4	0,1	0,2	0,02

Ідеологічна динаміка ВО «Батьківщини» дає змогу зробити певні висновки стосовно ідеологічної артикуляції політичної партії: слабо артикульована, домінування «лівого» вектору через великий обсяг в програмі положень, що стосуються соціальної політики, а також незначне посилення «ліберального» вектору.

Контент-аналіз програми політичної партії ВО «Батьківщина» на виборах до Верховної ради 2014 року засвідчив про велику кількість соціал-демократичних ідей, що

відповідають «лівій» політичній ідеології і висвітлені в блоці «соціальна політика» стосовно питань розвитку соціального забезпечення, зменшення оподаткування населення і збільшенні соціальних витрат. А також зростання частки «ліберальних» ідей в програмі, що спрямовані на розвиток громадянського суспільства, середнього класу та підприємництва [13].

Наведемо дані аналізу передвиборчої програми ВО «Батьківщина» 2014 року.

Таблиця 6

**Ідеологічна артикуляція ВО «Батьківщина»
(на основі передвиборчих програм 2005 та 2012 років)**

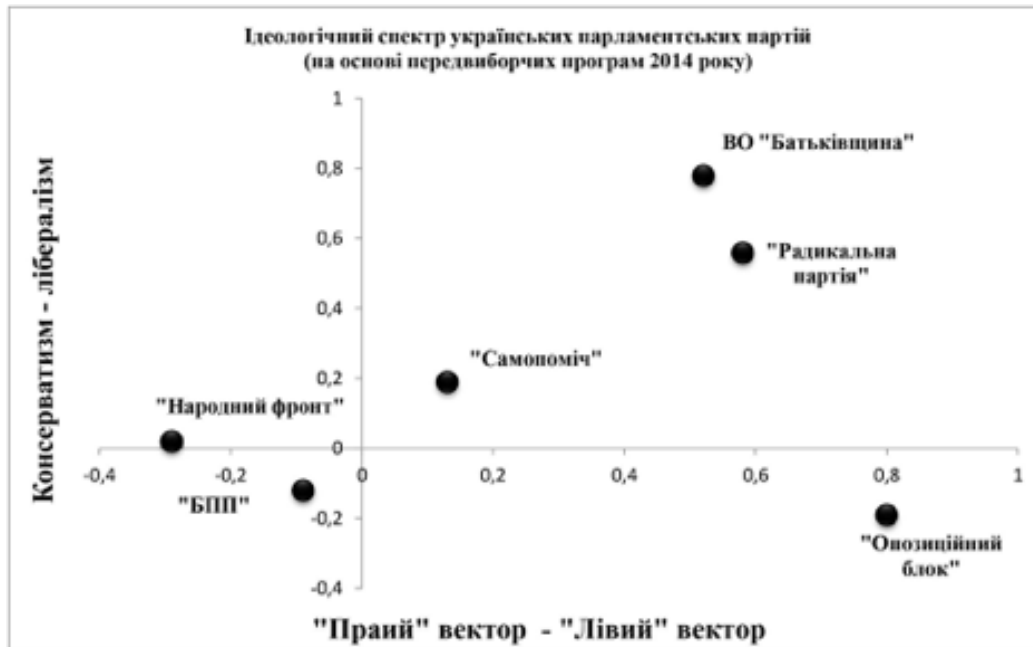
	Лівий	Правий	Ліберальний	Консервативний
Ідеологічна артикуляція	0,6	0,26	0,4	0,05
Ідеологічне позиціонування	0,52		0,78	

ВО «Батьківщина» хоч і врахувала вимогу громадянського суспільства стосовно збільшення рівня ідеологічного позиціонування, все ж залишається слабо артикульованою електоральною партією з незначним домінуванням «лівих» ідей та посиленням політичної доктрини лібералізму. Такий результат пояснюється прагненням партії стати «народною» і намаганнями побудувати соціально орієнтовану державу, але при цьому орієнтуватися на «третій» шлях розвитку.

Виявлене під час аналізу передвиборчих програм українських парламентських партій, ідеологічне позиціонування дає змогу побудувати ідеологічний спектр української партійної системи, що утворилась внаслідок проведення парламентських виборів 2014 року. Ідеологіч-

ний спектр українських провідних партій дасть можливість порівняти і класифікувати поширені в українському суспільстві ідеї та цінності, а також знайти спільне та відмінне в українських політичних партіях, що намагаються зайняти ключову роль у боротьбі за владу. В основу побудови ідеологічного спектру провідних українських партій закладено твердження, що політичних ідеологій у чистому вигляді не існує, а українські політичні партії при розробленні партійної ідеології використовують позиції різних ідеологій, тому можливо виокремити лише ідеологічне позиціонування партії в якому виділено пануючу систему ідей та цінностей. Загалом українські політичні партії узагальнено можна класифікувати на ліволіберальні, праволіберальні, лівоконсервативні та правоконсервативні.

**Ідеологічна артикуляція ВО «Батьківщина»
(на основі передвиборчих програм 2005 та 2012 років)**

Вісь X: Ліберальний (+) – Консервативний (-)
Вісь Y: Лівий (+) – Правий (-)

При аналізі програм українських парламентських партій крізь призму їх ідеологічного позиціонування було виявлено загальну тенденцію до появи у них популістських тверджень і намаганні зайняти центристську позицію. Стосовно всіх парламентських партій були зафіксовані наступні тенденції:

- програма «БПП» позбавлена ідеологічних домінант і була націлена на реалізацію передвиборчої програми президента П. Порошенка;
- дослідження програмних документів «Народного фронту» показали збіги в ідеологічній самоідентифікації партії;
- дуже слабка ідеологічна артикуляція була зафіксована у Об'єднання «Самопоміч», оскільки воно прагне монополізувати у своїй програмі основні меседжі громадянського суспільства;
- програма політичної партії «Опозиційний блок» є найбільше артикульованою, що пояснюється намаганням партії охопити колишній електорат КПУ;
- найбільше популістських тверджень було зафіксовано в програмі «Радикальної партії Олега Ляшка», що пояснюється намаганням лідера партії охопити найбільшу кількість різноманітних соціальних груп українського суспільства;

• спостерігається еволюція ідеологічного позиціонування ВО «Батьківщина», що спричинено реакцією на запит громадян на ідеологічну і програмну визначеність українських політичних сил;

• ідеологічний спектр українських парламентських партій фактично відтворив їхній потенціал до коаліційності та співпраці.

Висновки. Отже, за результатами аналізу програм парламентських партій можна визначити ідеологічну ідентичність, яка втілена у їх ідеологічному позиціонуванні: «БПП» – слабо позиціонована праволіберальна, «Народний фронт» – слабо позиціонована правоконсервативна, Об'єднання «Самопоміч», «Радикальна партія» та ВО «Батьківщина» – слабо позиціоновані ліволіберальні, «Опозиційний блок» – позиціонована лівоконсервативна.

При аналізі виборчих програм українських парламентських партій на основі критерію політичної ідеології було виявлено наступні особливості: парламентські політичні партії мають слабку ідеологічну артикуляцію, а значить ідеологічна артикуляція корелюється із поняттям релевантності станом на 2014 рік; оскільки всі парламентські партії слабо артикульовані, то це дає нам можливість означити українську партійну систему як систему «поміркованого плю-

ралізму»; переважна більшість парламентських партій тяжіє до центризму. Відтак у нашому дослідженні ми підтвердили гіпотезу про слаб- ку ідеологічну спрямованість парламентських партій в Україні, які за рядом формальних ознак по своїй суті є електоральними.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Katz R. S. Changing Models of Party Organization and Party Democracy / R. S. Katz, M. Peter // *Party Politics*. – Vol. 1. – № 1. – 1995. – P. 8
2. Kenneth C. Big Tent Politics: The Liberal Party's Long Mastery of Canada's Public Life (Brenda and David Mclean Canadian Studies Series) / C. Kenneth // Paperback – May 10, 2016.
3. Koole R. Cadre, Catch-all or Cartel? A Comment on the Notion of the Cartel Party / R. Koole // *Party Politics*. – № 2. – 1996. – P. 512.
4. Laver M. (Eds.). Party Policy and Coalition Government in Western Europe / M. Laver, I. Budge. – L.: Macmillan, 1993. – P. 20-24.
5. Panebianco A. Political Parties: Organization and Power / A. Panebianco // Cambridge and New York: Cambridge University Press., 1988. – P. 228
6. Алмонд Г. Сравнительная политология сегодня: Мировой обзор / Г. Алмонд, Дж. Пауелл, К. Стром, Р. Далтон. – М.: Аспект Пресс, 2002. – С. 502-513.
7. Конончук С. Г. Ідеологічне позиціонування політичних партій в Україні / С. Г. Конончук, О. А. Ярош. – Київ: Агентство «Україна», 2013. – 52 с
8. Лебедюк В. М. Методологічні проблеми дослідження партійних організацій у посткомуністичних країнах / В. М. Лебедюк // Ефективність державного управління. – Вип. 20. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2010. – С. 112-121.
9. Передвиборна програма партії «БПП» // Сайт Центральної виборчої комісії України. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=202>
10. Передвиборна програма партії «Народний Фронт» // Сайт Центральної виборчої комісії України. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=182>
11. Передвиборна програма партії «Опозиційний блок» // Сайт Центральної виборчої комісії України. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=199>
12. Передвиборна програма партії «Радикальної партії Олега Ляшка» // Сайт Центральної виборчої комісії України. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=144>
13. Передвиборна програма партії ВО «Батьківщина» // Сайт Центральної виборчої комісії України. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=149>
14. Передвиборна програма партії Об'єднання «Самопоміч» // Сайт Центральної виборчої комісії України. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=185>
15. Протокол Центральної виборчої комісії про результати виборів народних депутатів України у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі // Сайт Центральної виборчої комісії – Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/info/protokol_bmvo_ndu_26102014.pdf
16. Шведа Ю. Політичні партії України: виборчі партії чи виборчі проекти? / Ю. Шведа // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. – 2013. – Вип. 3. – С. 176-180.

REFERENCES

1. Katz, R.S., & Peter, M. (1995). Changing Models of Party Organization and Party Democracy. *Party Politics*, 1 (1), 8.
2. Kenneth, C. (2016). Big Tent Politics: The Liberal Party's Long Mastery of Canada's Public Life (Brenda and David Mclean Canadian Studies Series) *Paperback* – May 10, 2016.
3. Koole, R. (1996). Cadre, Catch-all or Cartel? A Comment on the Notion of the Cartel Party. *Party Politics*, 2, 512.
4. Laver, M., & Budge, I. (Eds). (1993). *Party Policy and Coalition Government in Western Europe*. L.: Macmillan.
5. Panebianco, A. (1988). *Political Parties: Organization and Power*. Cambridge and New York: Cambridge University Press.
6. Almond, Gh., Pauell, Dzh., Strom, K., & Dalton, R. (2002). *Sravnitel'naja polytologhija seghodnja: Myrovoj obzor [Comparative Political Science Today: A World Review]*. M.: Aspekt Press [in Russian].
7. Kononchuk, S.Gh., & Jarosh, O.A. (2013). *Ideologhichne pozycionuvannja politychnykh partij v Ukrajinі [Ideological position of political parties in Ukraine]*. Kyiv: Aghentstvo «Ukrajinа» [in Ukrainian].
8. Lebedjuk, V.M. (2010). Metodologhichni problemy doslidzhennja partijnykh orghanizacij u postkomunistychnykh krajynakh [Methodological problems and development of part-time organizations in post-communist territories]. *Efektynnistj derzhavnogho upravlinnja, Vyp. 20*. Lviv: LRIDU NADU [in Ukrainian].
9. Peredyborna proghrama partiji «BPP» [Pre-election program of the party «BPP»]. *Sajt Centraljnoji vyborchoji*

- komisiji Ukrainy*. Retrieved from: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=202> [in Ukrainian].
10. Peredvyborna prohrama partiji «Narodnyj Front» [Election program of the party «People's Front»]. *Sajt Centraljnoji vyborchoji komisiji Ukrainy*. Retrieved from: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=182> [in Ukrainian].
11. Peredvyborna prohrama partiji «Opozycijnyj blok» [Election program of the opposition Opposition bloc party]. *Sajt Centraljnoji vyborchoji komisiji Ukrainy*. Retrieved from: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=199> [in Ukrainian].
12. Peredvyborna prohrama partiji «Radykaljnoji partiji Olegha Ljashka» [Election program of the party «Radical party Oleg Lyashko»]. *Sajt Centraljnoji vyborchoji komisiji Ukrainy*. Retrieved from: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=144> [in Ukrainian].
13. Peredvyborna prohrama partiji VO «Batjkivshhyna» [Election program of the party «Batktivshchyna»]. *Sajt Centraljnoji vyborchoji komisiji Ukrainy*. Retrieved from: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=149> [in Ukrainian].
14. Peredvyborna prohrama partiji Ob'jednannja «Samopomich» [Election program of the party «Self-help» Association]. *Sajt Centraljnoji vyborchoji komisiji Ukrainy*. Retrieved from: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=185> [in Ukrainian].
15. Protokol Centraljnoji vyborchoji komisiji pro rezul'taty vyboriv narodnykh deputativ Ukrainy u zaghal'noderzhavnomu baghatomandatnomu vyborchomu okruzi [Minutes of the Central Election Commission on the results of the elections of people's deputies of Ukraine in the national multi-mandate constituency]. *Sajt Centraljnoji vyborchoji komisiji*. Retrieved from: http://www.cvk.gov.ua/info/protokol_bmvo_ndu_26102014.pdf [in Ukrainian].
16. Shveda, Ju. (2013). Politychni partiji Ukrainy: vyborchi partiji chy vyborchi proekty? [Political parties of Ukraine: electoral parties or election projects?]. *Visnyk Ljvivs'kogho universytetu. Serija filosofsjko-politologhichni studiji*, 3, 176-180 [in Ukrainian].

Сліпецька Юлія МIRONІВНА

Кандидат політичних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 1

Slipetska Julija

Ph.D. of Political sciences, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv
1, Sichovyh Strilciv str., Lviv, 79000, Ukraine

Email: slipetska.julija@gmail.com ORCID: 0000-0003-1234-134X

Цитування: Сліпецька Ю. М. Електоральні партії: ідеологічне позиціонування парламентських партій в Україні / Ю. М. Сліпецька // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2018. – Т. 21, № 12. – С. 4-15.

Citation: Slipetska, J.M. (2018). Elektoralni partii: ideolohichne pozytsionuvannia parlamentskykh partii v Ukraini [Electoral parties: ideological positioning of parliamentary parties in Ukraine]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 21(12), 4-15.

Стаття надійшла / Article arrived: 01.11.2018

Схвалено до друку / Accepted: 03.12.2018